

4PL PROVAYDERINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI: O'ZBEKISTON TRANSPORT LOGISTIKASIDA QO'LLASHNING ZARURIYATI

Choriyev X.Sh¹

Karimov Javoxir Shuxratovich²

Annotatsiya: *Maqolada Jahon miqyosida logistik provayderlari ishlashining samaradorligi, O'zbekistonning transport logistikasida 4PL provayderlarini qo'llash bo'yicha bir qator tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *Logistika outsorsingi, 4PL ishlashi, 4PL turlari, ta'minot zanjiri integratsiyasi.*

Kirish. Korxonalar global miqyosda kengayib, ta'minot zanjirini boshqarish murakkablashgan bir paytda, 4PL logistikasi yechimi ular uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. 4PL logistikasi, ta'minot zanjirini to'liq boshqarish va optimallashtirish uchun zarur bo'lgan texnologik integratsiya va strategik boshqaruvni ta'minlaydi. Shuningdek, 4PL provayderlar, mamlakatlarning o'rtacha o'rni va xususiy talablariga qaratilgan xizmatlarni taklif etish orqali, dunyo miqyosidagi logistik jarayonlarini boshqarishda katta ro'lni o'ynamoqdalar. Biroq, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun 4PL joriy etishda ba'zi to'siqlar mavjud. Masalan, Ahtamad va Akhsanovning tadqiqotida ko'rsatilishicha, boshqaruvning o'zgarishsizligi, o'zgarishlarga qarshilik va bilim etishmasligi kabi to'siqlar 4PL tushunchasi amalga oshirilganda yanada muhim ahamiyat kasb etishi mumkin. Shu sababli, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun 4PL xizmatlarini joriy etishda ushbu to'siqlarni yengish uchun tashabbuslar ko'rib chiqilishi zarur.

Asosiy qism. 4PL logistikasi, ya'ni to'rtinchi tomon logistikasi, korxonalar o'z ta'minot zanjiri boshqaruvini tashqi agentlikka to'liq outsorsing qiladigan operatsion modeldir. 4PL provayderlari, ta'minot zanjirining barcha bosqichlarini boshqarish va muvofiqlashtirish bilan shug'ullanadi. Ular strategik hamkor sifatida harakat qilib, kompaniyalarga to'liq logistika yechimlarini taklif etadi va barcha tegishli manfaatdor tomonlarni, jumladan uchinchi tomon logistikasi (3PL) provayderlari, tashuvchilar va yetkazib beruvchilarni birlashtiradi.

4PL provayderlari quyidagi xizmatlarni o'z ichiga oladi:

- Transportni boshqarish
- Omborxon va tarqatish
- Inventarizatsiya boshqaruvi
- Bojxona brokerligi va moslashuv
- Yukni oldindan rejalashtirish
- Tarmoq optimizatsiyasi

Shuningdek, 4PL provayderlari mijozlarining logistika tarmoqlarini boshqarish uchun to'liq javobgarlikni o'z zimmasiga oladi va zamonaviy texnologiyalardan, masalan Internet of Things (IoT),

¹Toshkent davlat transport universiteti Dotsent

²Toshkent davlat transport universiteti magistranti
javokhir1507@gmail.com +998 93 337 44 33

Sun'iy Intellekt (AI) va blokchain kabi, foydalanib, logistikani real vaqt rejimida kuzatib boradi va boshqaradi.

1-rasm. To'rtinchi tomon logistikasi (4PL) sxematik tuzulmasi.

4PL provayderlari bilan ishlashning asosiy afzalliklaridan biri bu ularning barcha logistika bilan bog'liq faoliyatlari uchun yagona aloqa nuqtasi taklif etishidir. Bu degani bizneslar o'z asosiy kompetensiyalariga e'tibor qaratishlari mumkin, logistika boshqaruvi esa mutaxassislariga qoldiriladi. Bundan tashqari, 4PL provayderlarining global hamkorlar va yetkazib beruvchilar tarmog'i mavjud bo'lib, bu ularning narx jihatidan samarali yechimlar taklif etishlariga va yangi bozorlarga kirish imkoniyatlarini beradi.

O'zbekistonda 4PL provayderlarining muvaffaqiyati, mamlakatning logistika va ta'minot zanjiri boshqaruvini modernizatsiya qilishga bo'lgan intilishlari bilan bog'liq. O'zbekistonning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash sohasidagi rejaları, jumladan yillik inflyasiya darajasini pasaytirish va iqtisodiyotni kreditlashning yillik o'sish sur'atini oshirish kabi choralari, 4PL bozorining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi kutilmoqda³. Bularning barchasi, O'zbekistonning 4PL bozori uchun ijobiy istiqbol yaratib, mamlakatda logistika xizmatlarini takomillashtirish va xalqaro savdo aloqalarini kengaytirishga yordam berishi mumkin.

Xulosa. 4PL logistikasi, korxonalar uchun ta'minot zanjirini boshqarishda yagona nuqtai nazardan yondashuvni taqdim etadi. Bu yondashuv, korxonalar uchun logistika jarayonlarini yanada samarali va strategik jihatdan ustun boshqarish imkonini beradi. Shu tariqa, 4PL logistikasi, ta'minot zanjiri boshqaruvini yangi darajaga ko'tarib, korxonalar uchun raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi.

O'zbekistonda 4PL xizmatlarining rivojlanishi, mamlakatning iqtisodiyotini isloh qilish va tashqi savdo, soliq va moliya siyosatini liberallashtirish kabi sohalarida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida rivojlanmoqda. Bu islohotlar, jumladan, transport va logistika xizmatlari bozorini va infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan, bu esa 4PL xizmatlariga bo'lgan talabni oshirmoqda. 4PL xizmatlarining rivojlanishi, shuningdek, O'zbekistonning xalqaro savdo aloqalarini kengaytirish va iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish strategiyasiga hamohangdir. 4PL provayderlari, zamonaviy texnologiyalarni qo'llagan holda, ta'minot zanjirini optimallashtirish va mijozlarga kompleks yechimlar taklif etish orqali, mamlakatning logistika sektorini yanada raqobatbardosh qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Бравард, Ж. Л. Самарали аутсорсинг. Муваффақиятли аутсорсинг муносабатларини тушуниш, режалаштириш ва улардан фойдаланиш. - М. : Баланс бизнес китоби, 2011. - 14 п.
2. Development of the service sector in the Republic of Uzbekiston, 2020.-52p

3. Khalyn, V.G., 2018. Logistics Systems of Warehousing and Materials Handling. *European Research Studies*, 21, pp.900–902.
4. Kim, E.V., 2019. 3PL and 4PL PROVIDERS IN THE LOGISTICS SERVICES MARKET. (In Russian). *International Journal of Humanities and Natural Sciences*, 12–3 (39), pp.76–78. <https://doi.org/10.24411/2500-1000-2019-11935>.
5. Syzdykbayeva, B., Raimbekov, Z., Seidualin, D., Mukanov, A. and Zhumataeva, B., 2019. Development of Trade and Warehouse Infrastructure in the Distribution System of Urban Agglomerations (the Case of Kazakhstan) (In Russian). *Bulletin of Science and Practice*, 5, pp.146–158. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/47/19>.
6. Xu, D., Wang, Y. and Long, F., 2019. The Priority Analysis of 4PL's Feature Elements in China Based on Cross-Border E-Commerce from Sellers Perspective. <https://doi.org/10.2991/icemse-19.2019.142>

